

UDK 343.6:070.19(497.5)
Prethodno priopćenje
Primljeno 8. studenog 2021.

Izveštavanje o slučaju obiteljskoga nasilja u hrvatskim nacionalnim i regionalnim novinama (studija slučaja)

DANIJELA SUNARA-JOZEK

Osnovna škola prof. Franjo Viktor Šignjar, Virje

SAŽETAK

Cilj je ovoga rada analizirati i usporediti medijsko izvještavanje o slučaju obiteljskoga nasilja na studiji slučaja (ubojstvo bivše supruge 14. listopada 2020. u Koprivnici) u nacionalnim i regionalnim novinama da bi se utvrdilo postoji li razlika u pristupu i načinu izvještavanja. Analizira se poštuju li novinari Kodeks časti hrvatskih novinara u izvještavanju, koriste li iste ili različite izvore informiranja, u kojim su okvirima (*frames*) tekstovi napisani te koriste li pojam obiteljskoga nasilja. U istraživanju je korištena metodologija analize sadržaja kojom je obuhvaćeno sveukupno osam članaka u pet dnevnih novina, od čega troje dnevne novine izlaze na nacionalnoj razini (Večernji list, Jutarnji list i 24 sata), a dvoje na regionalnoj razini (Novi list i Slobodna Dalmacija), te dva regionalna tjednika (Podravski list te Glas Podravine i Prigorja). Mediji imaju središnju ulogu u oblikovanju javnoga mišljenja i utječu na ponašanje ljudi te je izuzetno važno kako izvještavaju o tako ozbiljnom i velikom društvenom problemu.

Ključne riječi: Istanbulska konvencija, novinarsko izvještavanje, novinarski etički kodeks, Hrvatska, obiteljsko nasilje, okvir (*frame*)

Uvod

Život bez nasilja pravo je svakog ljudskog bića, no to pravo krši se svakodnevno diljem svijeta, što zasigurno predstavlja jedan od vodećih svjetskih problema.

„Milašin i suradnici (2009) naglašavaju kako se oblici nasilja neprestano šire, a načini njegove manifestacije sve su savršeniji. Samo po sebi nasilje je složena pojava i može se promatrati kao stanje koje se u emocionalnom, akcijskom ili motivacijskom smislu izražava u prvom redu kao nagon, a zatim kao ljutnja, neprijateljstvo, srdžba i napadanje na osobu. Nasilje podrazumijeva šest faktora: namjeru da se povrijedi ili nanese šteta; intenzitet i trajanje; moć nasilnika; ranjivost žrtve; manjak podrške i posljedice (Zečević, 2010). Milašin, Vranić, Buljubašić Kuzmanić, (2009) i Friedrich Hacker (1971), smatraju da je nasilje najsnažniji oblik neverbalne komunikacije, a posebno najizraženiji oblik neverbalne komunikacije“ (Žilić i Janković, str. 69).

Evolucijski gledano živa bića imaju potrebu dominirati nad drugima. Freud (prema Žilić i Janković, 2016) smatra da nasilje kao oblik agresivnosti ima ulogu smanjenja napetosti u ljudskome biću. Pojava je to koja je vidljiva u ljudskome i u životinjskome svijetu, ali s obzirom na to da ljudi imaju viši stupanj inteligencije, trebali bi moći kontrolirati urođeni nagon. Međutim, događa se suprotno. Razvojem civilizacije i društva samo se povećava broj nasilničkih ponašanja i proširuju njegovi oblici. Tako danas imamo i internetsko nasilje koje se pojavilo razvojem tehnologije, dok ostali oblici nasilja postoje otkada je civilizacije. Nasilje se povećava i zbog društvenih promjena kojima danas svjedočimo. Iznimno su brze ekonomske, političke, socijalne i druge promjene diljem svijeta koje sve više u ljudima izazivaju nezadovoljstvo i frustracije koje rješavaju napadom na slabije.

Iako ima protivnika isticanja da su žene u većini slučajeva žrtve, a muškarci počinitelji nasilja u obitelji, činjenica je da je u brojčanom odnosu zaista tako, i u Hrvatskoj, i u svijetu. Tijekom povijesti navode se uglavnom slučajevi u kojima su žene bile one koje su trpjele nasilje. Činjenica je da su muškarci bili „glave obitelji“ te su imali društveno prihvatljivu ulogu kažnjavanja i postavljanja granica ženama, djeci i svima koji su bili podređeni. Tako je u starom Rimu, Americi, Europi, Aziji i ostalim mjestima na Zemlji muškarcima bilo dopušteno ubiti, osakatiti, zatvoriti ili kazniti ženu na neki drugi način u slučajevima neprimjerenoga ponašanja. Nasilje nad djecom koje se tumačilo kao odgojna mjera dio je većine kultura, a nasilje nad starijima i nemoćnima oblik je nasilja o kojem se danas više progovara (Galić, 1999; Zloković, 2009).

Prema Zloković (2009) muškarac u Engleskoj u srednjem vijeku ne bi bio kažnjen za silovanje svoje supruge i tek se 1970-ih godina počinje govoriti o bračnom silovanju kao kažnjivom djelu. Sudskim je odlukama u Alabami i Massachusettsu 1881. godine muškarcima zabranjeno fizičko nasilje nad ženama i djecom te se počinje službeno upotrebljavati pojam obiteljskog nasilja (Benokraitis, 2002, prema Zloković, 2009).

Prema nekim teorijama žene su bliže prirodi i podobnije za podčinjavanje, a ono što je prirodno inferiorno je kulturi, dok tu kulturu predstavljaju muškarci. Žene su bliže prirodi po svojoj spolnoj (reproduktivnoj) predispoziciji. „S jedne strane, identifikacija žena s ostatkom prirode nastaje uz pomoć jedinstvenih bioloških procesa u ženskim tijelima: ovulacije, menstruacije, trudnoće, rađanja djece i dojenja, pa je, dakle, specijalna veza između žena i prirode utemeljena u ženskim reproduktivnim sposobnostima“ (Galić, 1999, str. 45).

Obiteljsko nasilje problem je čije posljedice ne osjećaju samo žrtva i počinitelj, nego utječe i na one koji nisu izravni akteri samoga čina nasilja. Naime, nasilje je:

„svako ponašanje kojim se namjerno ili nenamjerno nanosi šteta nekoj osobi ili skupini prema kojoj je usmjereno, ali i njenim/njihovim bližnjima, neposredno tijekom takvog djelovanja ili naknadno, a takvim ga je doživio bilo tko od aktera“ (Žilić i Janković 2016, str. 67).

U Hrvatskoj se problemu obiteljskoga nasilja pridaje sve više pozornosti i poduzete su zakonske promjene koje više štite žrtve i osiguravaju im pomoć. Policijski i socijalni službenici, odgojno-obrazovni djelatnici, djelatnici iz socijalnih službi te zdravstva sudjeluju u edukacijama o načinima postupanja u slučaju obiteljskoga nasilja. Civilne udruge sve više rade na prevenciji i pomažu žrtvama pravnim i psihološkim savjetima ili smještanjem u neku od sigurnih kuća. Ono što nedostaje jest bolja umreženost i povezanost svih navedenih djelatnosti i dosljednije provođenje postojećih zakona. Važna karika u ovom sustavu su mediji koji bi trebali informirati i odgajati svoju publiku radi sudjelovanja u suzbijanju obiteljskoga nasilja te izvještavanju kontinuirano tijekom cijele godine.

1. Razrada

U ovome radu bavit ćemo se obiteljskim nasiljem koje nije uvijek jednostavno definirati, a njegova definicija ovisi i o tome kako se u pojedinom društvu shvaća pojam obitelji. Kod nas je pojam *obiteljskog nasilja* različito tumačen zbog nejasnoga definiranja pojma *obitelji* (tko se sve smatra članom obitelji), a zakonodavstvo se našlo u situaciji da donosi različite presude pri rješavanju slučajeva obiteljskoga nasilja. Obitelj nisu samo muž, žena, njihova djeca te bake i djedovi, nego se dijelom obitelji smatraju i partneri koji žive zajedno bez djece ili s djecom, koja mogu i ne moraju biti zajednička. Isto tako nasiljem u obitelji smatra se i kada nekadašnji partneri ili supružnici narušavaju i krše osnovna ljudska prava koja definicijom ulaze u područje nasilja (Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji, 2014).

„Znanstvene spoznaje o razornim učincima nasilja u obitelji postale su dostupne i društveno relevantne tek u drugoj polovini 20. stoljeća. Tako je ranih 60-ih godina prepoznat tzv. sindrom zlostavljanog djeteta i počela se razvijati svijest o rasprostranjenosti i zdravstvenim posljedicama fizičkog nasilja nad djecom, početkom 70-ih počelo se ozbiljnije istraživati nasilje nad ženama i u partnerskim odnosima, 80-ih godina u stručnoj javnosti prepoznat je problem seksualnog zlostavljanja djece, a početkom 90-ih godina nasilje nad starijim osobama u obitelji“ (Ajduković i Ajduković 2010, str. 293).

Prve reakcije na nasilničko ponašanje u obitelji i pokušaj rješavanja toga društvenoga problema potaknule su feminističke udruge i pojedinci, zalažući se za suzbijanje nasilja nad ženama. Danas se borba protiv nasilja ne odnosi na spolnu podijeljenost, nego obuhvaća zaštitu osoba oba spola, zalaže se za rodnu ravnopravnost, štiti djecu i starije od svih oblika nasilja. Naime, djeca (najosjetljivija skupina) trpe nasilje u obitelji i kada su samo promatrači nasilja među odraslim članovima. Iako nasilnici nisu samo muškarci, a žrtve žene, većina istraživanja u svijetu pokazuje da je u većem omjeru upravo nasilnik muškaraca, a žena žrtva (Ajduković i Ajduković, 2010; Radić i Radina, 2014).

“Izveštaj o nasilju i zdravlju i rezultati 48 istraživanja provedenih u razdoblju između 1982. i 1999. godine u različitim populacijama diljem svijeta, pokazala su da je između 10 i 69 % žena u nekom razdoblju života tjelesno zlostavljao intimni partner. Istovremeno je oko 20 % žena izjavilo da je bilo seksualno zlostavljano u obitelji“ (Krug i sur., 2002., prema Ajduković i Ajduković, 2010, str. 294).

Međunarodno istraživanje nasilja nad ženama

„pokazalo je da su u nekim europskim zemljama žene tijekom života u velikom postotku izložene fizičkome nasilju (Češka 35 %, Danska 30 %, Poljska 15 %, Švicarska 9 %), a i spolnomu nasilju (Češka 11 %, Danska 8 %, Poljska 5 % i Švicarska 3 %)“ (Johnson i sur., 2007., prema Ajduković i Ajduković, 2010, str. 294).

U Hrvatskoj je, prema *Izvršavajući o radu Povjerenstva za praćenje i unaprjeđenje rada tijela kaznenog i prekršajnog postupka i izvršavanja sankcija vezanih za zaštitu od nasilja u obitelji za 2018. godinu*, „sukladno dostavljenim podacima Ministarstva unutarnjih poslova koje je nadležno za objedinjavanje evidencije koju vode policijske uprave, zbog prekršaja nasilja u obitelji prijavljeno (...) 10.272 osobe (11.506 u 2017.) od kojih je 7.983 muškaraca i 2.289 žena.“ Smanjenje broja prijavljenih slučajeva obiteljskoga nasilja može biti povezano s pojačavanjem zaštitnih mjera (posebice udaljavanjem počinitelja iz zajedničkoga kućanstva, zabrane približavanja i obveze liječenja od ovisnosti).

Najuočljiviji oblik nasilja svakako je tjelesno nasilje jer žrtva može imati slabije ili jače vidljive ozljede i ono se najčešće prijavljuje, ali vrlo često i ostavlja velike posljedice. Također, tu su i psihičko nasilje, seksualno te ekonomsko koje:

„uključuje uskraćivanje i oduzimanje financijskih sredstava žrtvi, onemogućavanje raspolaganja svojom imovinom i sredstvima za život, sitničavo kontroliranje izdataka, manipuliranje, ucjenjivanje i prisiljavanje žrtve da se odrekne imovine u korist nasilnog člana obitelji i slično“ (Ajduković i Ajduković 2010, str. 293).

Oblik nasilja koji se najviše odnosi na osjetljive dobne skupine (djecu i starije) je zanemarivanje (nebriga) koje se objašnjava kao „namjerno ili nenamjerno nepružanje osnovnih uvjeta za život i potrebne njege“ (Rusac, 2006, prema Žilić i Janković, 2016, str. 79).

„Nasilje u obitelji danas je jedan od najvećih izazova na planu zaštite ljudskih prava. Neograničeno zemljopisnim, etničkim, statusnim i drugim faktorima, ono je globalni problem čije prave razmjere nije moguće utvrditi jer dobrim dijelom ostaje skriveno“ (Radić i Radina, 2014, str. 727).

„U istraživanju Poliklinike za zaštitu djece grada Zagreba, mladi (N = 4.191) su retrospektivno procijenili da su tijekom djetinjstva u 15,9 % slučajeva bili izloženi tjelesnom zlostavljanju, 16,5 % emocionalnom, 14,8 % ispitanika je svjedočilo nasilju u obitelji, a 14 % navodi da je bilo spolno zlostavljano“. Na uzorku iste dobne skupine Ždero je utvrdila nešto drugačiju izloženost nasilju u djetinjstvu: 12 % mladih je iskazalo iskustvo tjelesnog nasilja u obitelji, 20 % psihičkog, dok je 10 % svjedočilo fizičkom nasilju oca nad majkom. Žrtvama spolnog nasilja osjećalo se 2 % ispitanika“ (Ajduković i Ajduković, 2010, str. 294).

Otročak (2003) navodi da je u istraživanju među odraslim ženama utvrđeno „da su djeca u 36 % hrvatskih obitelji svjedočila fizičkom nasilju očeva nad majkama“ (Ajduković i Ajduković, 2010, str. 294).

Posljednjih godina raste broj prijavljenih slučajeva nasilja nad starijim i nemoćnim osoba u kojima su počinitelji i muški i ženski članovi obitelji. Prema *Izvršavajući o provedbi Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji* Ministarstva obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti (2009) „centri za socijalnu skrb su tijekom 2007. i 2008. godine zabilježili 4.683 slučajeva nasilja prema djeci i 16.683 slučajeva nasilja prema drugim članovima obitelji“.

Zakonska i pravna regulativa nasilja u obitelji

Prvi dokument kojim počinje zaštita ljudskih prava je *Opća deklaracija o ljudskim pravima* koja je usvojena i proglašena na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda rezolucijom broj 217/III 10. prosinca 1948. godine. U njoj se ističe važnost promicanja i poštivanja ljudskih prava i sloboda tako da se proučavaju i obrazuju buduće generacije jer je svaki pojedinac slobodan i jednak u dostojanstvu i pravima. Članak 3. *Opće deklaracije* spominje osobnu sigurnost čijim se narušavanjem prelazi u zonu nasilja.

Najnoviji dokument koji se bavi ovom problematikom jest *Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji* (2014) poznatija pod nazivom *Istanbulska konvencija*. Njezina izrada počela je 2008. godine i u tome su sudjelovali stručnjaci iz cijeloga svijeta. U siječnju 2013. godine Hrvatska je potpisala *Konvenciju*, ali je ratifikacija uslijedila 13. travnja 2018. godine te je 1. listopada 2018. godine stupila na snagu. Ono što je izazvalo polemike u hrvatskoj javnosti je pojam roda. Neki ga poistovjećuju s pojmom spola, iako su u *Istanbulskoj konvenciji* (2018) jasno objašnjeni pojmovi koji se koriste. Tako piše da je: „c. »rod« označava društveno oblikovane uloge, ponašanja, aktivnosti i osobine koje određeno društvo smatra prikladnima za žene i muškarce; d. »rodno utemeljeno nasilje nad ženama« označava nasilje usmjereno na ženu zbog toga što je žena ili koje nerazmjerno pogađa žene“.

Rodno utemeljena diskriminacija je društvena, kulturalna i civilizacijska ostavština prema kojoj su žene slabije, manje vrijedne i one koje su kroz povijest bile podređene muškarcima te predodređene za manje plaćene poslove, niže pozicije u društvu, rađanje, kućanske poslove, nemogućnost daljnega obrazovanja i poslušnost muškarcima. To je kršenje osnovnih ljudskih prava i samim time nasilje.

Nasilje nad ženama jest jedan od posebnih problema jer su žene u većem postotku žrtve nasilja općenito pa tako i obiteljskoga nasilja „prepoznajući da nasilje u obitelji nerazmjerno pogađa žene te da muškarci također mogu biti žrtve nasilja u obitelji;“ (*Istanbulska konvencija*, 2018).

„Republika Hrvatska zauzela je stav o nultoj stopi tolerancije prema nasilju u obitelji te je u tom smislu od 2005. godine do danas Vlada Republike Hrvatske donijela četiri Nacionalne strategije zaštite od nasilja u obitelji i to za razdoblje 2005. – 2007., 2008. – 2010., 2011. – 2016. i najnoviju Nacionalnu strategiju za razdoblje od 2017. do 2022. godine. Nacionalne strategije usmjerene zaštiti od nasilja u obitelji od 2005. godine do danas propisuju mjere usmjerene senzibilizaciji javnosti o štetnosti i neprihvatljivosti nasilničkog ponašanja u obitelji, pri čemu mediji imaju ključnu ulogu koja je ostvariva putem elektroničkih i tiskanih medija, radio i TV emisija. Priče o žrtvama nasilja i nasilničkom ponašanju u obitelji, dovođenje stručnjaka u radijske i televizijske emisije dobar su način da se javnosti skrene pozornost na ovaj izraženi društveni problem. Kao važan zadatak medija u promicanju ove teme nameće se i upozoravanje institucija o potrebi provođenja zakonskih obveza radi sprečavanja pojave novih slučajeva nasilja u obitelji. Osim navedenog, javnost je moguće dodano senzibilizirati putem promidžbenog materijala kojim se ukazuje na potrebu sprečavanja ovakvog ponašanja te štetnih posljedica za žrtve nasilja (*Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji*, 2018).“

U pravnom području Hrvatska ima Ustav i zakone kojima se jasno definira povreda ljudskih prava u situacijama obiteljskoga nasilja, sankcija i prava žrtava. *Ustav Republike Hrvatske* (2010) kao krovni zakonski dokument svakom čovjeku jamči pravo na život, slobodu, osobni i obiteljski život, jednakost pred zakonima i zabranjuje diskriminaciju i zlostavljanje.

Djeca kao najranjivija skupina zaštitu imaju u *Zakonu o pravobranitelju za djecu* (2017) prema kojemu je obveza prijavljivanja nasilja i zlostavljanja djece, a pravobranitelj treba prijaviti povredu navedenoga prava socijalnim službama ili državnom odvjetništvu.

Žene kao diskriminiraniji spol zaštitu mogu potražiti u *Zakonu o ravnopravnosti spolova* (2017) što je određeno i Ustavom jer se svakom čovjeku zabranjuje diskriminacija po bilo kojoj osnovi (spol, rođenje, vjera, društveni položaj).

Sljedeći zakon kojim je napravljen veliki pomak u zaštiti od obiteljskoga nasilja jest *Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji* (2022) poznat pod nazivom *Obiteljski zakon* koji je objavljen 1998. godine te revidiran 2003. godine zbog manjkavosti u definiranju tko je član obitelji stoga je ta nedorečenost onemogućavala provedivost zakona u praksi. Veliki dio ovoga zakona odnosi se na prava djece koja žive s roditeljima i onih koja su oduzeta roditeljima. Obiteljski se zakon revidira sukladno potrebama i okolnostima te je trenutno važeći stupio na snagu 25. travnja 2022.

„Prema roditelju koji bi provodio bilo kakvo nasilje nad djetetom primijenit će se najteža obiteljskoppravna mjera zaštite prava i dobrobiti djeteta. Točnije, sud će u izvanparničkom postupku lišiti prava na roditeljsku skrb roditelja koji zlorabi ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnosti i prava, a među, primjerice, navedenim oblicima ponašanja koji se smatraju teškom zlorabom jesu provođenje tjelesnog ili duševnog nasilja nad djetetom te izloženost djeteta nasilju među odraslim članovima obitelji (čl. 114.)“ (Radić Radina, 2014, str. 737).

Stupanjem na snagu Obiteljskoga zakona pokreće se suradnja centara za socijalnu skrb, bolnica, policije, škola i sudova na temelju čijih se izvješća pokreće prekršajni ili kazneni postupak.

Tema nasilja u medijima

Činjenica je da se u Hrvatskoj u borbi protiv nasilja i podizanja razine ljudske svijesti o potrebi rješavanja nasilja kao društvenoga problema nedovoljno koriste mediji. „Uloga medija, kako tiskanih tako i elektroničkih, u suvremenom društvu nemjerljiva je. Mediji imaju ključnu ulogu u formiranju stavova o pojedinim temama te načinom prenošenja informacija utječu na razvoj svijesti javnosti u pozitivnom ili negativnom smislu“ (2018, str. 4). Rollè i sur. (2014) navode da mediji emocionalno utječu na javno mišljenje, mijenjaju ga, preoblikuju. To je značajna uloga medija koja utječe na društvo i nikako se ne smije podcijeniti njihova prisutnost. Istraživači sugeriraju da problemi o kojima izvještavaju mediji – zdravlje i pravne implikacije – dotiču društvene politike i ponašanja pojedinca (Yanovitzky i Bennett, 1999; Sotirović, 2003, prema Rollè i sur., 2014). Svako izostavljanje ili naglašavanje pojedinih podataka, medij u kojem se objavljuje neka vijest, termin objavljivanja, popratni sadržaji (fotografije, audiozapisi, videozapisi i slično) sugeriraju određeno stajalište o temi. „Neke vrste medijskih sadržaja osobito su atraktivne kako za privatne rasprave tako i za medijske istraživače, primjerice nasilje, pornografija u medijima, reklame i medijski stereotipi“ (Zgrabljić Rotar, 2007, str. 20).

Međutim, može se primijetiti da se neke teme ne pojavljuju često i da se o njima govori tek u određenom periodu u godini. „Svijetu i javnosti ne pomaže prikrivanje ili odustajanje od teških tema. Primjerice, pitanje gladi postalo je „neumjesno“ i „staromodno“ u dominantnim medijima te se u medijskim prostorima gotovo uopće i ne razmatra. Chomsky zato smatra da ne postoje ratovi na koje bismo se navikavali niti teme koje ne treba više pratiti“ (Vertovšek, 2017, str. 103). Jedna od tih tema je i obiteljsko nasilje. Mediji (novine, televizija, radio itd.) ponekad nude iskrivljene i ne tako bliske stvarnosti slike nasilja u obitelji (Consalvo, 1998; Berns, 1999; Bullock i Cubert, 2002 prema Rollè i sur., 2014).

Većina istraživanja medijskoga izvještavanja o obiteljskome nasilju provedena je izvan granica Republike Hrvatske i fokusirana na rodno nasilje. U središtu tih istraživanja je nasilje nad ženama kao najčešći oblik nasilja u obiteljima ili partnerskim zajednicama. Ono što je alarmantno je to da se o obiteljskome nasilju govori kada se dogode oni najteži oblici nasilja. Priče koje se najviše pojavljuju u medijima nisu one koje se tiču najčešćih oblika nasilja nad ženama, već one koje se fokusiraju na najteže oblike fizičkog nasilja (Sutherland i sur., 2016, prema Cullen i sur., 2019).

Opsežnije talijansko istraživanje novinskih tekstova iz 2002. i 2012. godine u novinama *Corriere della Sera* i *La Repubblica* pokazuje da se u izvještavanju o obiteljskome nasilju pojavljuje senzacionalistički i šaljiv ton te negativno prikazivanje žrtve. Ovo je istraživanje pokazalo da od 2002. do 2012. godine u Italiji postoji napredak u odnosu prema izvještavanju o obiteljskome nasilju – povećan je broj članaka koji o tome pišu (i u tiskanim i digitalnim medijima), tekstovi se ne objavljuju samo u rubrici kronika. Ipak treba još raditi na prikazivanju žrtava i počinitelja, uključivanju i ostalih institucija u tumačenje problema, davanju podataka o mogućnostima prijavljivanja, traženja pomoći i sličnom (Rollè i sur., 2014).

Kako bi se podigla svijest o problemu obiteljskoga nasilja te upoznala javnost s posljedicama za počinitelje i pravima žrtava, potrebna je sustavna edukacija i informiranje. Danas, u 21. stoljeću tu ulogu mogu i moraju preuzeti mediji koji imaju veliku moć i treba se iskoristiti njihov potencijal. U *Istanbulskoj konvenciji* (2018) u poglavlju *Podizanje razine svijesti* u članku 13. stavku 2. piše: „Stranke će osigurati široko distribuiranje u javnosti informacija o mjerama koje su na raspolaganju za sprečavanje počinjenja svih vrsta nasilja obuhvaćenih područjem primjene ove Konvencije“.

Samoregulacijski akt novinarske struke

Uz spomenute međunarodne, europske i državne akte kojima se reguliraju ljudska prava, važan je i *Kodeks časti hrvatskih novinara* usvojen na 50. skupštini Hrvatskoga novinarskoga društva 27. studenoga 2009.

Dio odgovora na pitanje zašto se u medijima još uvijek premalo govori o problematici nasilja u obitelji jest i u pravilima kojih se trebaju pridržavati novinari i urednici pri odabiru tema, ali i pristupu temi poput obiteljskoga nasilja. U *Kodeksu časti hrvatskih novinara* u 14. i 15. točki stoji:

„14. Novinar treba štiti čovjekovu intimu od senzacionalističkog i svakog drugog neopravdanog otkrivanja u javnosti. Obvezan je poštovati svačije pravo na privatnost. (...) Narušavanje nečije privatnosti mimo njegove volje i znanja dopušteno je samo ako je opravdano iznimnim javnim interesom.

15. Posebna se pozornost, obazrivost i odgovornost zahtijeva pri izvještavanju o samoubojstvima, nesrećama, osobnim tragedijama, bolestima, smrtnim slučajevima i nasilnim djelima. Novinar treba izbjegavati intervjuiranje i prikazivanje osoba koje su izravno ili neizravno pogođene tim događajima, osim kada je riječ o iznimnom javnom interesu. U tom je slučaju novinar dužan voditi računa o časti, ugledu i dostojanstvu osoba o kojima izvještava.“

U *Zakonu o elektroničkim medijima* (2022) u članku 24. stavku 5. stoji da nije dopušteno objavljivanje informacija djeteta do 18 godina uključenoga u obiteljsko nasilje te isti zakon predviđa i visoke kazne u slučajevima kršenja pa se novinari teže odlučuju pisati o tome.

Splichal i Sparks (1994) smatraju etički kodeks važnim za sve skupine koje se smatraju profesionalnima, ali nije moguće novinare natjerati da ga se pridržavaju, kao ni nekome zabraniti bavljenje novinarskim zanatom ako nije potpisao etički kodeks (Sheridan Burns, 2009, str. 25). Novinari često nemaju slobodu pisanja i uvelike ovise o uredničkim naptucima te su primorani poštivati vremenske okvire u kojima nije uvijek moguće napisati kvalitetan, objektivni i informativan tekst poštujući sve regulative.

Ipak, novinarska je javna i društvena obveza iznošenje istine bez promicanja bilo kakvih vlastitih interesa.

„Primarne vrijednosti koje bi novinari trebali unijeti u izvještavanje jesu nepristranost, reagiranje publike i politička neovisnost – protumačene kroz kriterije vrijednosti vijesti, i to sukoba, pravovremenosti, važnosti i blizine“ (Schultz, 1994; prema Sheridan Burns, 2009, str. 26).

Cullen i sur. (2019) iznose da je izvještavanje o obiteljskome nasilju i u irskome društvu problematično jer je, kao i u ostatku svijeta, više privatna tema, no što je kulturološka posljedica. Novinari i urednici ne usuđuju se uvijek baviti ovom problematikom zbog mogućih pravnih posljedica koje mogu biti potaknute neprimjerenim i nedozvoljenim izvještavanjem.

U Hrvatskoj se za sada nedovoljno istražuje i sama problematika izvještavanja o obiteljskome nasilju. Istraživanja koja su do sada provedena rezultat su rada civilnih udruga koje svakodnevno rade sa žrtvama obiteljskoga nasilja.

Ženska infoteka je tijekom veljače 2003. godine provela istraživanje medijskoga prikazivanja nasilja nad ženama u dnevnim novinama (*Večernji list*, *Jutarnji list*, *Novi list*, *Vjesnik* i *Slobodna Dalmacija*). Cilj je bio utvrditi koliko mediji daju prostora problemu nasilja nad ženama. Varijable koje su analizirane bile su: rubrika u kojoj je tekst objavljen, istaknutost, najava na naslovnici, grafički prilozi, podatci o žrtvi i počinitelju, mjesto i vrsta nasilja.

„Rezultati su pokazali da su tekstovi najvećim dijelom objavljeni u „Crnoj kronici“, a tek u 6,5 % slučajeva u drugim rubrikama. Velika većina, 90,2 % analiziranih članaka, nije bila najavljena na naslovnoj stranici. Više od polovice analiziranih članaka ne sadrži nikakav grafički prilog. Tekst je popraćen fotografijom u samo 37,4 % članaka. Obradeni članci u 94,3 % slučajeva izvještavaju o počinjenom nasilju, a samo 5,7 % članaka izvještava o nasilnom činu u pokušaju. Sukladno osnovnim pretpostavkama istraživanja, rezultati analize sadržaja potvrđuju da se nasilje najčešće pojavljuje kao fizičko i seksualno nasilje. Polovica novinskih članaka, 52,8 %, obrađuje fizičko nasilje nad ženama, dok je seksualno nasilje zastupljeno s 38,2 %. Niski postotci ekonomskog, a pogotovo psihičkog nasilja, koje se pojavljuje samo u jednom članku, ne iznenađuju. Iako su prisutni u velikoj mjeri, takvi se slučajevi rijetko prijavljuju, a ako se ne „začine“ prikazom fizičkog ili seksualnog nasilja, teško nalaze put do medija (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, 2018).“

„Ured pravobraniteljice za ravnopravnost spolova 2013. godine proveo je istraživanje tiskanih medija i internetskih portala te je u 88 analiziranih tekstova primijećen napredak u izvještavanju o slučajevima nasilja, ali se i dalje uočava prevelika prisutnost senzacionalizma i otkrivanje podataka koji mogu biti traumatični za žrtvu. Slični su podaci dobiveni ponovljenim istraživanjem 2017. godine (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, 2018).“

Prema Tkalec i Žigo (2018) mediji stvaraju hibridnu stvarnost koju konzumira mnoštvo korisnika i zapravo svojim postupcima i načinom pisanja prednost daju senzacionalizmu i što većem profitu. Urednici pak više nemaju jasno određene kriterije i njihova se uloga u ovom medijskome prostoru u potpunosti izgubila, odnosno autorice navode da se urednik pretvorio u „mrežnoga administratora“.

Uokvirivanje vijesti (engl. *framing*)

Jedan od začetnika teorije uokvirivanja je de Vreese, a ovom se teorijom želi objasniti kako se neki problem prikazuje u medijima. Tema nasilja je specifična tako da je uokvirivanje nezaobilazan proces u pisanju o njemu. „De Vreese (2005, str. 51) ističe da značaj ovog pristupa leži upravo u činjenici da shvaća komunikaciju kao „dinamičan proces“ koji uključuje i pošiljatelja i primatelja poruke, odnosno, u ovom slučaju i medije i publiku“ (Lechpammer, 2019, str. 7). Tema nasilja jest kompleksna pa mediji koriste okvire radi pojednostavljivanja. Iyengar (1991, str. 136-137) kaže da uokvirivanje preoblikuje „kompleksne probleme na razinu anegdota“ (prema de Vreese, 2005, str. 56). Odgovor na pitanje zašto se u pisanju vijesti koriste okviri nudi Lechpammer (2019, str. 8), koji navodi da novinari i urednici sebi olakšavaju izvještavanje, a tema nasilja itekako traži uokvirivanje jer ono olakšava stvaranje tekstova o nasilničkim situacijama.

Prema Shahid, Ashfaq i Zubair (2021) novinari razvijaju okvire za složena pitanja kao što su ratovi i sukobi na takav način da predstavljaju složene i opsežne informacije u pojednostavljenom obliku koje publika može protumačiti i razumjeti.

Okviri su postojani obrasci odabira, naglaska i isključenosti koji daju cjelovitu interpretaciju i procjenu događaja (Norris i sur., 2003, prema Cullen i sur., 2019). Riječ je o samo jednoj perspektivi iz koje je neki događaj ispričan i prikazan javnosti. Novinari trebaju biti što više objektivni i donositi ono što se doista dogodilo, opisati stvarnost, a vijesti koje nam mediji prenose samo su rekonstrukcija dijela stvarnosti prikazana iz samo jednoga stajališta. Mnogo je čimbenika zbog kojih ne mogu situaciju sagledati i prenijeti iz svih perspektiva. Jedan od čimbenika je vrijeme jer je imperativ među prvima prenijeti novu vijest te su vremenski ograničeni za pripremu materijala. Nemaju svi novinari iste resurse, uredništvo nameće svoje okvire, upliće se politika, dioničari te zakonska regulativa.

Ponekad se neke činjenice naglašavaju i stavljaju u prvi plan, dok se duge izostavljaju (Grabe i sur., 2001, prema Cullen i sur., 2019).

Tema obiteljskoga nasilja prikazuje se kao izdvojeni slučaj napisan u kôdu koji čitateljima nudi tumačenje u humorističnom i senzacionalističkom okviru. Najčešće se izbjegava korištenje termina *obiteljsko nasilje* i cijeli se događaj predstavlja kao slučajna nesretna situacija.

Izvori

Izvještavanje o nasilju u obitelji često je rutinsko, usredotočeno na sitnice, a ne na kontekst, minimalno informirajući publiku o prirodi, opsegu i uzrocima obiteljskog nasilja (Chesney-Lind i Chagnon, 2017). Vrlo važan element u novinarskome izvještavanju su izvori informacija za neku priču. Oni su ključni elementi koji novinaru daju vjerodostojnost, legitimitet i moć (Franklin i Carlson, 2010; Simons i Morgan, 2018; prema Cullen i sur., 2019).

Tako je novinarima u slučajevima obiteljskoga nasilja najčešće izvor policijsko, sudsko ili liječničko izvješće jer su oni prvi na mjestu događaja. Kada se govori o policijskom i sudskom izvoru, riječ je o izvorima zakona koji imaju ključnu ulogu u medijskome izvještavanju (Sutherland i sur., 2016; prema Cullen i sur., 2019). Policijski izvor nasilje u obitelji prikazuje kao pojedinačni incident, a ne kao društveni problem i marginalizira ženu te iskustvo žrtve (Meyers, 1997, prema Cullen i sur., 2019).

Irski istraživači zaključuju da policijski izvještaji mogu biti konzervativni, oprezni i neučinkoviti te da o obiteljskome nasilju ne pišu kao društvenome problemu nego kao situaciji u kojoj su se rješavale neke individualne situacije i konflikti.

Kako bi se priča humanizirala i ne bi bila opterećena samo stručnim izvorima, novinari koriste za izvore slučajne prolaznike, susjede i osobe kojima će čitatelji vjerovati jer su bliske žrtvi ili počinitelju. Takvi izvori su ipak subjektivni i ne donose uvijek stvarne faktografske podatke, ali se oni u izvještavanjima donose kao relevantni.

Irski urednici, koji su sudjelovali u intervjuiranju, navode da nema suradnje s nevladinim udrugama koje bi također dale jedan aspekt gledanja na problematiku obiteljskoga nasilja. Isto tako navode da su primorani dodatno nadzirati izvještavanje o obiteljskome nasilju jer postoji niz što eksplicitnih što implicitnih konvencija koje trebaju poštivati.

Polovica svih izvora crpljena je iz policije i kaznenog pravosuđa; samo 9,9 % izvora bili su zagovornici borbe protiv nasilja u obitelji; samo 8,7 % su preživjeli (Sutherland i sur., 2016), što znači da u medijskim izvještajima nedostaje prikazivanja nasilja i iz perspektive onih koji se u radu susreću sa žrtvama obiteljskoga nasilja i samih žrtava. Oni se većinom sastoje od službenih izvještaja koji ne ulaze u dublje analize same problematike obiteljskoga nasilja.

2. Metodologija

Cilj je istraživanja prikazanoga u radu analizirati medijsko izvještavanje o slučaju obiteljskoga nasilja sa smrtnim ishodom u Koprivnici 14. listopada 2020. godine (ubojstvo bivše supruge). Cilj rada je analizirati i usporediti sadržaje novinskih tekstova kako bi se utvrdilo razlikuje li se pristup i način izvještavanja u nacionalnim i regionalnim novinama te postoji li u izvještavanju odstupanje od norme o načinu izvještavanja propisane *Kodeksom časti hrvatskih novinara*. Istraživanje se temelji na sljedećim istraživačkim pitanjima: (1) Pridržavaju li se novinari *Kodeksa časti hrvatskih novinara* u pisanju o slučaju obiteljskoga nasilja? (2) Koriste li novinari pojam obiteljskoga nasilja ili ubojstvo opisuju kao izolirani slučaj neovisan o problematici obiteljskoga nasilja kao društvenoga problema? (3) Koje izvore koriste nacionalne novine, a koje regionalne novine? (4) Je li u analiziranim izvještajima prisutno uokvirivanje (*framing*)?

Kvalitativna analiza sadržaja provedena je na osam tekstova objavljenih u nacionalnim i regionalnim tiskanim medijima u razdoblju od 14. listopada 2020. godine (dan ubojstva) do početka studenoga 2020. godine kada je službeno obustavljen sudski spor koji su žrtva i počinitelj vodili oko zajedničke imovine. Riječ je o slučaju ubojstva u Koprivnici u kojem je bivši suprug nožem ubio bivšu suprugu u obiteljskoj kući.

Analizom su obuhvaćene tri najčitanije dnevne novine u Republici Hrvatskoj (*Večernji list*, *Jutarnji list* i *24 sata*),¹ dvije najčitanije regionalne dnevne novine u Republici Hrvatskoj (*Novi list* i *Slobodna Dalmacija*)² i dva regionalna tjednika (*Podravski list* i *Glas Podravine i Prigorja*).³ Uz tri dnevne novine koje imaju najveću nakladu u Republici Hrvatskoj odabrani su i regionalni tjednici (*Podravski list* i *Glas Podravine i Prigorja*) zato što u Podravini ne izlazi nijedan regionalni dnevnik, a slučaj obiteljskoga nasilja koji se istražuje dogodio se u toj regiji. Regionalni dnevnik *Novi list* i *Slobodna Dalmacija* uzeti su u analizu zbog obuhvaćenosti i drugih regija u kojima se slučaj nije dogodio. Odnosno, kako bi bila zadovoljena geografska pokrivenost unutar Republike Hrvatske.

1 *Večernji list*, *Jutarnji list* i *24 sata* najčitanije su hrvatske dnevne novine koje izlaze u cijeloj državi. *Večernji list* (informativni i politički list) izlazi od 1959., a *Jutarnji list* od 1998. godine. *24 sata* su najjeftinije dnevne nacionalne novine koje karakteriziraju kratke vijesti.

2 *Novi list* regionalne su dnevne novine koje izlaze od 1900. s najvećim brojem čitatelja u Rijeci, ali koje izlaze na području cijele Hrvatske. *Slobodna Dalmacija* su regionalne dnevne novine. Prvi broj izašao je 1943. te s prekidima izlaze do danas. Najviše je čitatelja na jugu Hrvatske (Dalmacija).

3 *Podravski list* hrvatski je regionalni tjednik koji izlazi u sjeverozapadnom dijelu Hrvatske (Koprivnica, Križevci, Đurđevac i Ludbreg). *Glas Podravine i Prigorja* također je regionalni tjednik koji izlazi na području sjeverozapadne Hrvatske.

Komparativnom analizom sveukupno osam članaka, od čega su tri objavljena u nacionalnim dnevnim tiskovinama (jedan u *Večernjem listu* i dva u *24 sata*) i pet objavljenih u regionalnim tjednim tiskovinama (tri u *Podravskom listu* i dva u *Glasiu Podravine i Prigorja*). U regionalnim dnevnim tiskovinama (*Novi list* i *Slobodna Dalmacija*) te nacionalnom dnevniku *Jutarnji list* nije objavljen nijedan članak o ovom slučaju.

Sukladno istraživačkim pitanjima, istraživanje uključuje identifikaciju novinarskoga pridržavanja/nepridržavanja pravila *Kodeksa časti hrvatskih novinara*, prisutnost/odsutnost pojma obiteljskoga nasilja u tekstovima, identifikaciju izvora (policija, sud, bliske osobe, slučajni prolaznici, drugi mediji) te okvira u izvještavanju (okvir tragedije, narušenih međuljudskih odnosa, podjele imovine i okvir narušenoga zdravlja).

Svrha je rada pružanje uvida u novinarski pristup izvještavanju o obiteljskom nasilju na studiji slučaja. Iako nije moguće izvesti uopćavanje na primjeru jednoga slučaja, u radu se pokušava dati kratak pregled problematike obiteljskoga nasilja, zakonskih regulativa koje se tiču obiteljskoga nasilja te na primjerima članaka koji izvještavaju o jednom slučaju koji je završio smrtnim ishodom na vrlo brutalan način, pokazati novinarski pristup ovom problemu u nacionalnim i regionalnim novinama.

3. Rezultati istraživanja i rasprava

Podaci u Tablici 1. pokazuju neravnomjeran interes za slučaj iako je riječ o brutalnom ubojstvu kojemu je prethodilo višegodišnje obiteljsko nasilje. Interes medija je regionalno ograničen – u većem postotku izvještavaju mediji iz regije u kojoj se slučaj dogodio, dok mediji iz ostalih regija nisu objavili nijedan članak u tiskanom obliku (*Novi list* i *Slobodna Dalmacija*). Na nacionalnoj razini dva članka objavljuju *24 sata*, a jedan *Večernji list* (25 % od ukupnoga broja objavljenih članaka), dok *Jutarnji list* ne objavljuje nijedan članak. Istraživanje u Irskoj (2019) također je došlo do zaključka da je veća tendencija objavljivanja članaka na lokalnim nego na nacionalnim stranicama.

Tablica 1. Prikaz broja objavljenih tekstova u tiskanim nacionalnim i regionalnim novinama

nacionalni regionalni	nacionalni tiskani dnevnici			regionalni tiskani dnevnici		regionalni tiskani tjednici	
	Naziv novina	Večernji list	Jutarnji list	24 sata	Novi list	Slobodna Dalmacija	Podravski list
Članci (N=8) u tiskanim novinama	1	0	2	0	0	3	2
Postotci	12,5%	0%	25%	0%	0%	37,5%	25%

Izvor: autoričin rad

Etička prava u izvještavanju o obiteljskome nasilju

Ni u jednom analiziranom članku ne poštuje se pravo zaštite žrtvina identiteta. U prvim objavljenim tekstovima navode se inicijali te dob žrtve i počinitelja, ali se navodi ulica u kojoj se dogodilo ubojstvo (osobni podatci).

U svim poslije objavljenim tekstovima navodi se žrtvino i osumnjičeničnikovo puno ime i prezime, povijest bolesti, radni staž, što je žrtva često nosila od odjeće i modnih detalja i sl. Uz sve vrlo osobne podatke, objavljene su i fotografije njihove kuće te fotografija iz privatne arhive. *24 sata* izvještava u senzacionalističkom stilu, fotografiraju hodnik u vrijeme očevida te fokusiraju sablje i sjekire u hodniku kuće gdje se dogodilo ubojstvo, aludirajući čitateljima na moguće oružje kojim se ubojstvo dogodilo. Osim fotografijama, senzacionalističkom pristupu doprinose riječi i izrazi poput: *strava, pakao od života, stravičan prizor, izmrcvareno tijelo, masakrirao, skoro joj odrezao glavu, kuća puna sablji i sjekira, dobar čovjek koji je imao tri moždana pa je puknuo, da su šetali zajedno, a on ju je ubio.*

U *Protokolu o postupanju u slučaju nasilja u obitelji* stoji da se problematika obiteljskoga nasilja treba prikazivati tako da se javnost senzibilizira i potakne na osuđivanje obiteljskoga nasilja, da se zaštiti žrtvin integritet i vodi račun o zaštiti osobnih podataka žrtve i počinitelja te informirati o prijavljivanju nasilja te kontaktima na koje se i žrtve i svjedoci mogu javiti. U tekstovima izvori (susjedi) spominju da su često čuli svađu i da je žrtva pretrpjela puno toga, ali nitko nije prijavio.

Novinari analiziranih članaka krše 14. i 15. točku *Kodeksa časti hrvatskih novinara* u kojem stoji da da treba štiti žrtvina ljudska prava.

Izvori u slučaju ubojstva u Koprivnici

Tablica 2. Izvori informacija u analiziranim člancima

izvori novine	policija	sud	žrtvina sestra	susjedi	žrtvina poznаница	ePodravina
Večernji list	+			+		
Jutarnji list *						
24 sata	+	+		+	+	+
Novi list**						
Slobodna Dalmacija***						
Podravski list	+	+	+	+		
Glas Podravine i Prigorja	+	+				

Izvor: autoričin rad

*Nije objavljen nijedan tekst o slučaju.

**Nije objavljen nijedan tekst o slučaju.

***Nije objavljen nijedan tekst o slučaju.

Cullen i sur. (2009) kažu da za učinkovito pokrivanje nasilja u obitelji trebaju jasne i točne informacije koje nisu uvijek dostupne. Prikazani rezultati pokazuju da je svim objavljenim vijestima temelj policijsko izvješće koje donosi osnovne podatke, a pojedini mediji proširuju vijest dodatnim izvorima. Izvori zakona imaju ključnu ulogu u izvještavanju o obiteljskom nasilju (prema Cullen i sur., 2019).

Različite novine uglavnom koriste iste sugovornike te se izjave ponavljaju u člancima, dok u *Podravskom listu* imamo dodatan izvor informacija (žrtvina sestra) koja detaljnije iznosi osumnjičeničnikovo ponašanje, probleme i tešku situaciju u kojoj se žrtva nalazila. Nacionalni dnevnik *24 sata* navodi u tekstu da je izvor informacija ePodravina (jedan od najčitanijih portala Koprivničko-križevačke županije). „Onaj tko se koristi već objavljenim materijalom jednako je odgovoran kao i autor izvorne priče“ (Sheridan Burns, 2009, str. 110). Odnos prema problemu vidi se i u korištenju drugih medija kao izvora.

U odabiru izvora vidljivo je da regionalni tjednik *Podravski list* detaljnije istražuje priču i dotiče se problematike obiteljskoga nasilja, no nema dodatnih podataka o važnosti ranog prepoznavanja i otkrivanja slučajeva nasilja u obitelji, načinima prijavljivanja te pomoći žrtvama nasilja u obitelji.

U novinama *24 sata* izvori informacija su uglavnom susjedi koji upotpunjuju podatke preuzete iz drugoga medija. „Prikupljanje informacija zahtijeva vrijeme za provjeru“ (Kingsbury, 1998; prema Sheridan Burns, 2009, str. 29). McManus (1994; prema Sheridan Burns, 2009, str. 29) navodi da je medijima jeftinije informirati se iz drugih medija, nego istraživati jer pasivno izvještavanje omogućuje manipulaciju izvorom.

Nedostatak društvenog konteksta u izvještavanju, a samim tim i potpunije informiranje javnosti, može se poboljšati uključivanjem više stručnih izvora, uključivanjem stručnjaka koji se bave žrtvama nasilja u obitelji i onih s iskustvom nasilja.

Okviri pisanja o nasilju u slučaju ubojstva u Koprivnici

Velik dio analiziranih tekstova velikim dijelom sadrži tekst preuzet iz službenih policijskih izvještaja. Ne koristi se pojam *obiteljsko nasilje*, već novinari iznose činjenice samog čina ubojstva, odnosno pišu o slučaju kao tragediji. Cijeli se slučaj tumači kao rezultat nesređenih odnosa među bivšim supružnicima i problema podjele imovine koji se navodi kao najvjerojatniji motiv ubojstva. Izazovi za novinare stoga uključuju suzdržanost policije i nedostatak jasnoće u nazivanju incidenta obiteljskim nasiljem i sveopću nesklonost proaktivnom pružanju informacija o sumnjama na djela obiteljskoga nasilja (Cullen i sur., 2009).

U dijelovima tekstova koji nisu službeni (policijski i sudski), spominje se obiteljsko nasilje, prijavljivanje osumnjičenika, dolazak policije zbog prijave obiteljskoga nasilja, ali se priča uokviruje situacijama tragedije, narušenih odnosa, narušenoga žrtvinog i osumnjičeničkova zdravlja te okvir podjele zajedničke imovine.

Neke se činjenice naglašavaju, dok se neke druge prikrivaju. Najočitije spominjanje problema obiteljskoga nasilja vidi se u *Podravskom listu* koji je ukazao na to da nije riječ tek o slučajnom događaju s tragičnim završetkom, već je riječ o dugogodišnjem obiteljskome nasilju.

„Nada Videc, sestra ubijene Slavice, ne dvoji kako je ubojstvu prethodilo Alojzovo zlostavljanje“... (*Podravski list*, 19. listopada 2020.)

„Često su dolazili na intervenciju u tu kuću, a muškarac je više puta prijavljivan za obiteljsko nasilje.“ (*Večernji list*, 16. listopada 2020.)

„Često su se svađali, to je bio pakao od života.“ (*Večernji list*, 16. listopada 2020.)

„Znam samo da je policija često dolazila zbog vike i galame. Nekad su sve prijavljivali susjedi, a nekad jedna žena.“ (*Večernji list*, 16. listopada 2020.)

U *24 sata* događaj je prikazan u okviru narušenih odnosa i okvira podjele imovine nakon rastave. Ne spominje se pojam obiteljskoga nasilja i nasilničkoga ponašanja osumnjičenika.

Večernji list navodi jednu izjavu susjede da je osumnjičenik bio nasilan, ali je to jedina riječ koja je vezana uz pojam nasilja. Ostatak teksta naglasak stavlja na narušene odnose među bivšim supružnicima i nemogućnosti podjele imovine te to navodi kao mogući motiv ubojstva.

Glas Podravine i Prigorja tekst bazira na službenim policijskim i sudskim informacijama, a slučaj stavlja u okvir narušenih odnosa i podjele imovine.

Prikaz problematike obiteljskoga nasilja u analiziranim tekstovima ne postoji ili djelomično postoji. *Podravski list* šalje upit nadležnoj policijskoj i pravosudnoj instituciji je li se slučaj mogao spriječiti pravovremenim reagiranjem na prijave koje su, prema susjedima, bile učestale. Glasnogovornik varaždinskih tužitelja Darko Galić i Dijana Žagar, glasnogovornica Policijske uprave koprivničko-križevačke potvrdili su da je unatrag dvije godine policija nekoliko puta intervenirala, a Darko Galić je rekao: „Nikakvog kaznenog djela nije bilo, postupano je po prekršaju, a naše se odvjetništvo inače može baviti i prekršajima, ne samo kaznenim djelima.“ (*Podravski list*, 19. listopada 2020.). Izjava koju su dali službena je, administrativna, pomalo i nejasna. Navode da su prijave bile vezane uz obiteljsko nasilje, ali o samom ubojstvu ne govori se službeno kao obiteljskom nasilju.

Ono što nedostaje dublja je i šira analiza obiteljskoga nasilja kao društvenoga problema jer posljedice obiteljskoga nasilja ne utječu samo na žrtve i počinitelja, već imaju mnogo opsežnije razmjere. U ovom slučaju *Podravski list* spominje jednu takvu posljedicu, a to je da je jedan policijski službenik tražio psihološku pomoć nakon očevida jer se teško nosio s prizorima koje je vidio u kući. Nažalost, to je ostalo samo na konstataciji, a upravo bi zadaća medija bila da prikazuju širu sliku posljedica obiteljskoga nasilja na društvo.

Cullen i sur. (2019) navode da irska policija ne istupa i ne definira zločin (samoubojstvo ili obiteljsko nasilje) te se novinari ne usude, bez službenoga policijskog podatka, nazvati slučaj obiteljskim nasiljem. U analiziranim hrvatskim tekstovima vidimo da novinari spominju pojam obiteljskoga nasilja.

Tablica 3. Popis okvira s odabranim citatima iz članaka analiziranih tiskanih novina

okvir	tekst iz članka
okvir tragedije	Je li se nezapamćena tragedija mogla biti spriječiti?! (<i>Podravski list</i> , 19. listopada 2020.) Tragedija u Koprivnici: Zbog imovine nožem usmrtio bivšu suprugu u obiteljskoj kući? (<i>24 sata</i> , 15. listopada 2020.)
okvir narušenih odnosa	Bivši bračni par, pričaju susjedi, često se svađao i to najčešće oko podjele zajedničke imovine. (<i>Glas Podravine i Prigorja</i> , 16. listopada 2020.) ... policija je često intervenirala u njihovom domu, a jedan od sugovornika ispričao im je da su se godinama svađali zbog imovine. (<i>24 sata</i> , 15. listopada 2020.) „Svakih nekoliko dana je dolazila policija jer su često svađali.“ (<i>24 sata</i> , 16. listopada 2020.) ... a njihovi susjedi ispričali su nam kako Alojz i Slavica, kako su zvali ubijenu nisu bili u skladnim odnosima. (<i>24 sata</i> , 16. listopada 2020.) Često su se svađali, to je bio pakao od života. (<i>Večernji list</i> , 16. listopada 2020.) Znam samo da je policija često dolazila zbog vike i galame. (<i>Večernji list</i> , 16. listopada 2020.)
okvir narušenoga zdravlja	„Imala je rak dojke, odstranili su joj dojku, imala je operacije na glavi.“ (<i>24 sata</i> , 16. listopada 2020.) Brinula se o sestri nakon moždanog udara koji je pretrpjela i s njom prolazila mučno razdoblje nakon rastave s Alojzom, (...) (<i>Podravski list</i> , 2. studenoga 2020.) Alojz je preživio i moždani udar, kaže nam njegova susjeda, ali je i dalje bio vitalan i u snazi. (<i>Večernji list</i> , 16. listopada 2020.)
okvir podjele zajedničke imovine	Motiv krvavog zločina službeno nije potvrđen, a nagađa se kako je riječ o neriješenim imovinskim odnosima nakon rastave braka. (<i>Podravski list</i> , 19. listopada 2020.) Nada Videc, sestra ubijene Slavice ne dvoji kako je ubojstvu prethodilo Alojzovo zlostavljanje i kako je motiv svega njegova pohlepa oko novca. (<i>Podravski list</i> , 2. studenoga 2020.) Susjedi i poznanici bivših supružnika smatraju kako bi upravo podjela imovine mogla biti motiv za ubojstvo. (<i>24 sata</i> , 16. listopada 2020.) Sad se priča da se nisu mogli dogovoriti i podjeli imovine i da je to motiv navodnog ubojstva. (<i>Večernji list</i> , 16. listopada 2020.)

4. Zaključak

Izvještavanje o obiteljskome nasilju zahtjevno je i nedovoljno zastupljeno u svjetskim i hrvatskim medijima zbog specifičnosti teme, zakonskih i etičkih regulativa.

Istraživanja pokazuju da je broj slučajeva (prijavljenih i neprijavljenih) godinama visok, iako je zakonskim promjenama u području ljudskih prava i boljom suradnjom policije, sudova, civilnih udruga i zdravstvenih djelatnika napravljen pomak te se vidi veći broj izrečenih kazni za slučajeve obiteljskoga nasilja.

Uspješnijem smanjenju obiteljskoga nasilja i osvješćivanju ljudi da je obiteljsko nasilje društveni problem doprinijelo bi češće i kvalitetnije medijsko izvještavanje, što se u ovom trenutku smatra nedostatnim.

Analiza i rasprava dala je odgovor na prvo problemsko pitanje o pridržavanju novinara *Kodeksa časti hrvatskih novinara* u izvještavanju o slučaju obiteljskoga nasilja. Novinari ne primjenjuju pravila o zaštiti podataka žrtve i počinitelja – navodi se puno ime i prezime te mnogi drugi osobni podatci. Ni u jednom tekstu nema potrebnih podataka o neprihvatljivosti nasilničkoga ponašanja, prepoznavanja različitih oblika nasilja i kontakata za slučajeve obiteljskoga nasilja.

Što se tiče drugoga problemskoga pitanja koriste li novinari pojam obiteljskoga nasilja ili ubojstvo opisuju kao izolirani slučaj neovisan o problematici obiteljskoga nasilja kao društveni problem, analiza je pokazala da novinari djelomično spominju obiteljsko nasilje. Interes je regionalno orijentiran i slučaj istražuju novine iz regije u kojoj se slučaj dogodio. Treba osvijestiti novinare da je obiteljsko nasilje problem koji ne poznaje regionalne i nacionalne granice.

U analiziranim je tekstovima vidljivo pisanje o obiteljskome nasilju, ali ne u onoj mjeri u kojoj bi se trebalo vidjeti žele li mediji doprinijeti borbi protiv obiteljskoga nasilja. Slučaj Mazurekovih medijski je više popraćen jer je riječ o okrutnom ubojstvu, ali nacionalne novine tek s tri članka izvještavaju hrvatsku javnost o ovom slučaju. *Jutarnji list* kao jedne od najčitanijih hrvatskih dnevnih novina u tiskanome obliku ne objavljuje niti jedan članak.

Izvori koje koriste isti su, odnosno izvori se ponavljaju tako da nacionalne novine koriste regionalne izvore informacija (portale koji prvi objave informacije). Takav način izvještavanja ukazuje na nedovoljnu zainteresiranost da se govori o temi obiteljskoga nasilja.

Uokvirivanje (*framing*) je prisutno u svim primjerima. Slučaj je prikazan kao tragičan događaj sa smrtnim ishodom (*Večernji list*, *24 sata*, *Glas Podravine i Prigorja*), a pokušaj prikazivanja slučaja kao problema obiteljskoga nasilja vidljiv je u regionalnome tjedniku *Podravski list*, iako izostaje sveobuhvatniji pristup.

Svakako se treba smanjiti prisutnost senzacionalizma koji je još uvijek previše implementiran u tekstove.

O obiteljskome nasilju treba pisati i kada se nije dogodilo ubojstvo te mediji u izvještavanju trebaju kao izvore koristiti institucije koje se bave obiteljskim nasiljem radi osvješćivanja društva jer žrtva obiteljskoga nasilja nije samo osoba koja trpi, nego su posljedice dalekosežnije.

Literatura

Ajduković, D. i Ajduković, M. (2010). Nasilje u obitelji: što zdravstveni djelatnici mogu učiniti. *Medicina Fluminensis*, 46(3), 292-299.

Chesney-Lind, M. i Chagnon, N. (2017). *Media Representations of Domestic Violence* <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190264079.013.103>

Cullen, P., O'Brien, A. i Corcoran, M. (2019). Reporting on domestic violence in the Irish media: an exploratory study of journalists' perceptions and practices. *Media, Culture & Society*, 41(6), 774-790.

de Vreese, Claes H. (2005). New framing: Theory and typology. *Information Design Journal + Document Design*, 13(1), 51-62. https://www.researchgate.net/publication/250888488_News_Framing_Theory_and_Typology

Društvo hrvatskih novinara. (2009). *Kodeks časti hrvatskih novinara*. <https://www.hnd.hr/kodeks-casti-hrvatskih-novinaral>

Freud, S. (2005). *On murder, mourning, and melancholia*. Penguin Books.

Galić, B. (1999). Ekofeminizam – novi identitet žene. *Socijalna ekologija*, 8(1-2), 41-55.

Hrvatski sabor (2018). Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. Narodne novine 3/2018. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2018_05_3_27.html

Lechpammer, S. (2019). *Teoretičar Claes de Vreese i teorija uokviravanja*. Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet.

Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku. (2018). *Priručnik sa smjernicama za medijsko izvještavanje o nasilju u obitelji*. Zagreb. <https://mrosp.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/MDOMSP%20dokumenti/PRIRUCNIK%20SA%20SMJERNICAMA%20ZA%20MEDIJSKO%20IZVJESTAVANJE%20O%20%20NASILJU%20U%20OBITELJI.pdf>

Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. (2009). *Izješće o provedbi Protokola o postupanju u slučaju nasilja u obitelji*. <https://mzo.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/Dokumenti-ZakonskiPodzakonski-Akti/Predskolski/Protokol%20o%20postupanju%20u%20slu%C4%8Daju%20nasilja%20u%20obitelji%20%20Ministarstvo%20za%20demografiju,%20obitelj,%20mlade%20i%20socijalnu%20politiku.pdf>

Radić, I. i Radina, A. (2014). Zaštita od nasilja u obitelji: obiteljskopравни, prekršajnopравни i kaznenopравни aspekt. *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, 51(3), 727-754.

Rollè, L. i sur. (2014). *Domestic violence and newspaper: an explorative study*. https://www.researchgate.net/publication/273662471_Domestic_Violence_and_Newspaper_An_Explorative_Study

Shahid, N., Ashfaq, M. i Zubair, J. (2021). Framing of Armed Conflicts between the Two Nuclear States of South Asia. *Medijska istraživanja*, 27 (1), 29-48. <https://doi.org/10.22572/mi.27.1.2>

Sheridan Burns, S. (2009). *Razumjeti novinarstvo*. Naklada medijska istraživanja.

Splichal, S. i Sparks, C. (1994). *Journalists for the 21st Century*. Ablex.

Sutherland, G., McCormack, A., Pirkis, J., Vaughan, C., Dunne-Breen, M., Eastal, P., i Holland, K. (2016). *Media representations of violence against women and their children: Final report*, ANROWS.

Vertovšek, N. (2017). *Noam Chomsky i kritika suvremenih masmedija. Proizvodnja slike stvarnosti i neophodnih iluzija*. Golden marketing-Tehnička knjiga.

Vlada Republike Hrvatske. *Odluka o objavi Opće deklaracije o ljudskim pravima*. (2009). Narodne novine 12/2009. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2009_11_12_143.html

Tkalec, G. i Rosanda Žigo, I. (2018). Public interest vs. The interest the public – how to reconcile economic impact and the right to information?. *Economic and Social Development*. 669-680. Rome. file:///C:/Users/Korisnik/Downloads/Publicinterest.pdf

Ured za ravnopravnost spolova Vlade Republike Hrvatske. (2014). Konvencija Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. BIBLIOTEKA ONA. Zagreb. <https://ravnopravnost.gov.hr/UserDocsImages/arhiva/images/pdf/Publikacija%20Konvencija%20Vije%C4%87a%20Europe%20o%20spre%C4%8Davanju%20i%20borbi%20protiv%20nasilja%20nad%20%C5%BEenama%20i%20nasilja%20u%20obitelji.pdf>

Ustav Republike Hrvatske. (2010). Narodne novine. Pročišćeni tekst NN 85/2010. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2010_07_85_2422.html

Zakon o elektroničkim medijima. (2022). Narodne novine 111/21, 114/22. <https://zakon.hr/z/196/Zakon-o-elektroni%C4%8Dkim-medijima>

Zakon o potvrđivanju Konvencije Vijeća Europe o sprečavanju i borbi protiv nasilja nad ženama i nasilja u obitelji. (2018). Hrvatski sabor. Narodne novine. https://narodne-novine.nn.hr/clanci/medunarodni/2018_05_3_27.html

Zakon o pravobranitelju za djecu. (2017). Narodne novine. 73/17. <https://www.zakon.hr/z/264/Zakon-o-pravobranitelju-za-djecu>

Zakon o ravnopravnosti spolova. (2017). Narodne novine. Pročišćeni tekst zakona NN 82/08, 69/17. <https://www.zakon.hr/z/388/Zakon-o-ravnopravnosti-spolova>

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji. (2022). Narodne novine 70/17, 126/19, 84/21, 114/22. <https://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obitelji>

Zgrabljčić Rotar, N. (ur.) (2007). *Medijska pismenost i civilno društvo*. MediaCentar.

Zloković, J. (2009). *Nasilje nad roditeljima – Obiteljska tajna?*. Grafika Zambelli.

Žilić, M. i Janković, J. (2016). *Nasilje. Socijalne teme, 1 (3)*, 67-87.

Reporting about family abuse in Croatian national and regional newspapers (case study)

DANIJELA SUNARA-JOZEK

Elementary School Professor Franjo Viktor Šignjar, Virje

ABSTRACT

The aim of this study is to analyse and compare media reports about a case of family abuse on the case study (murder of ex-wife on October 14th 2020 in Koprivnica) in national and regional newspapers to determine whether there is a difference in the approach and way of reporting. It is analysed whether journalists obey the Code of Ethics of Croatian journalists in reporting, if they use the same or different sources for obtaining information, in which frames the reports are written and whether the term family abuse is used. The study uses methodology of content analysis, containing eight articles from five daily newspapers, out of which three daily newspapers are released on the national level (Večernji list, Jutarnji list and 24 sata), and two on a regional level (Novi list and Slobodna Dalmacija) and two regional weekly newspapers (Podravski list and Glas Podravine i Prigorja). Media have the central role in creating public opinion and influence people's behaviour so it is of high importance the way we report about such serious and crucial social problem.

Key words: Istanbul Convention, journalistic reporting, journalistic code of ethics, Croatia, family abuse, frame